



## Gabriela Hanus

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach  
Wydział Zarządzania  
Katedra Badań Konsumpcji  
gabriela.hanus@edu.uekat.pl

# WPŁYW WYBRANYCH CZYNNIKÓW EKONOMICZNYCH, DEMOGRAFICZNYCH I SPOŁECZNO-KULTUROWYCH NA ZACHOWANIA ŻYWIENIOWE KONSUMENTÓW – PRZEGLĄD LITERATURY

**Streszczenie:** Badania dotyczące preferencji i zachowań nabywców są jednymi z najistotniejszych trendów w naukach społecznych, a w szczególności ekonomii, psychologii i socjologii. Celem artykułu jest identyfikacja i wpływ determinant o charakterze ekonomicznym, demograficznym oraz społeczno-kulturowym na zachowania żywieniowe konsumentów, na podstawie wtórnych źródeł informacji opublikowanych w latach 1995-2015. W toku analiz ustalono, że wśród zidentyfikowanych czynników najważniejsze znaczenie mają dochody, cena żywności, płeć, wiek, model rodziny, tradycje i preferencje w poszczególnych kulturach, religia, grupy społeczne, ogólnie obowiązujące normy, a także wykształcenie, wykonywany zawód i status socjoekonomiczny.

**Słowa kluczowe:** zachowania konsumentów, czynniki wpływające na zachowania, żywienie konsumentów.

**JEL Classification:** D12, Q13.

## Wprowadzenie

Badania nad zachowaniami żywieniowymi nie są podejmowane jedynie z powodu akademickiej ciekawości naukowców. Szczególny wpływ na rozwój tych badań ma rosnąca świadomość konsumentów na temat związku między zachowaniami żywieniowymi człowieka a stanem jego zdrowia [Gedrich, 2003]. Przeprowadzone dotąd badania naukowe dotyczące żywienia różnych grup spo-

lecznych oraz ich preferencji, najczęściej kończyły się wspólnym wnioskiem głoszącym apel: społeczeństwo powinno być efektywnie edukowane w zakresie zasad prawidłowego żywienia. Warto zwrócić uwagę na to, że wielu konsumentów deklaruje znajomość tych zasad, ale świadomie nie stosuje ich w codziennym życiu. Dlatego nasuwa się pytanie, jakie czynniki wpływają na zachowanie żywieniowe współczesnego człowieka? [Rybowska, 2014, s. 7].

Przez wiele dekad identyfikacja determinant zachowań żywieniowych człowieka była celem wielu naukowców z różnych dyscyplin. Szczególną rolę w tym temacie odegrał K. Levin, który jako pierwszy zauważył, że zachowania żywieniowe są złożonym procesem, kształtowanym zarówno przez czynniki kulturowe, społeczne, jak i psychologiczne [Gedrich, 2003]. Szczęólnego znaczenia nabierają czynniki społeczno-kulturowe, które często w większym stopniu niż czynniki fizjologiczne wywierają wpływ na zachowania żywieniowe człowieka.

W literaturze można spotkać wiele modeli klasyfikujących oraz charakteryzujących czynniki wyboru żywności. E. Babicz-Zielińska i M. Jeżewska-Zychowicz [2015] wyodrębniły trzy grupy czynników. Pierwsza z nich związana jest z produktem. Czynniki związane z produktem są: jego skład chemiczny, wartość odżywcza, cechy sensoryczne i funkcjonalne (np. wygoda, dostępność). Druga grupa skupia czynniki związane z konsumentem, czyli: czynniki demograficzne, stan metaboliczny organizmu (głód, pragnienie), czynniki psychologiczne (osobowość, postawy, motywacja). Trzecia grupa związana jest z czynnikami środowiskowymi, wśród których wyodrębniane są czynniki ekonomiczne, społeczne i kulturowe.

Niniejszy artykuł, o charakterze przeglądowym, ma na celu identyfikację wpływu wybranych czynników ekonomicznych, demograficznych i społeczno-kulturowych na zachowania żywieniowe konsumentów, na podstawie wtórnych źródeł informacji. Zakres podmiotowy dotyczy konsumentów, natomiast zakres przedmiotowy ich zachowań żywieniowych, zakres czasowy dotyczy lat 1995-2015, natomiast zakres przestrzenny obejmuje wybrane gospodarki.

## 1. Czynniki ekonomiczne

Przeprowadzone badania wskazują na istotny wpływ czynników ekonomicznych na sposób żywienia się konsumentów. E. Babicz-Zielińska i M. Jeżewska-Zychowicz [2015] podkreślają, że o spożyciu żywności przez konsumenta de-

cyduje podaż towaru na rynku, a także dochód będący w jego dyspozycji, a którego wartość realna jest wyznaczana przez ceny żywności.

Wielu naukowców podkreśla związek między niskim dochodem konsumentów a konsumpcją wysoko przetworzonej żywności (zarówno w domu, jak i poza nim) [Ruggeri i in., 2015]. W. Lawrence i M. Barker [2009] podkreślają, że biedniejsze gospodarstwa domowe nabywają tę żywność, mimo że często jest droższa od mniej przetworzonej, jednakże przyczynia się to do oszczędności czasu oraz zmniejszenia odpadów. Sytuacja ta ma znaczenie w szczególności w rodzinach, gdzie kobieta dba o wyżywienie reszty jej członków. A. Grzybowski i in. [2007] zwracają uwagę, że wysoka aktywność zawodowa kobiet nie sprzyja przygotowywaniu racjonalnych posiłków w warunkach domowych. Szybszy powrót na rynek pracy i dłuższe godziny nieobecności sprawiają, że stara się ona zredukować czas przyrządzania jedzenia, decydując się na praktyczniejsze, ale mniej zdrowe posiłki, przyczyniając się tym samym do kształtowania złych nawyków żywieniowych dzieci.

Również badania przeprowadzone przez GUS [2015] udowodniły, że poziom spożycia większości artykułów żywnościowych w dużym stopniu zależy od dochodów gospodarstwa domowego. Zauważono, że wraz ze wzrostem zaможności gospodarstw wzrasta poziom spożycia niektórych artykułów żywnościowych, a w szczególności warzyw, owoców, ryb i owoców morza.

M. Niewczas [2013] podkreśla, że w szczególności dla młodych konsumentów cena jest jedną z najważniejszych cech żywności, determinującą ich wybór. Dlatego, obok dochodu, ma ona bardzo ważne znaczenie, ponieważ wyznacza realną wartość dochodów i ich siłę nabywczą. Również V. Iglis, K. Ball i D. Crawford [2009] podkreślają znaczenie ceny żywności w decyzjach zakupowych konsumentów. Badania udowodniły, że cena jest główną barierą ograniczającą dostęp do zdrowej żywności dla osób o niskich dochodach. Wydatki żywieniowe są często elastycznym elementem budżetu gospodarstwa, co oznacza, że konsumenci rzadko z góry je planują. W rezultacie zdrowsze produkty, takie jak owoce i warzywa, są pomijane przez biedniejszych konsumentów na rzecz mniej odżywczych, a bardziej energetycznego jedzenia. Istnieją dowody potwierdzające to, że zdrowa dieta jest droższa od tradycyjnej: „cena żywności ekologicznej, która w porównaniu z żywnością konwencjonalną w Polsce jest przeciętnie o 20-30% wyższa” [Cichocka i Grabiński, 2009, s. 108].

E. Babicz-Zielińska i M. Jeżewska-Zychowicz [2015] zaznaczają, że wielkość i struktura spożycia żywności w krajach o wysokich dochodach, takich jak Holandia, Niemcy, Belgia czy kraje skandynawskie nie są prawidłowe ze względu na zbyt duże spożycie mięsa, tłuszczów zwierzęcych oraz cukrów. Wy-

nika z tego, że średni krajowy dochód nie powinien zostać przyjęty za miernik zdrowego żywienia. Należy jednak pamiętać, że czynniki ekonomiczne odgrywają ważną rolę w wyborze produktów wśród ludzi starszych, emerytów i rencistów, mieszkańców małych miast i wsi oraz osób bezrobotnych.

## 2. Czynniki demograficzne

Wśród czynników demograficznych najistotniejsze znaczenie mają płeć, wiek oraz model rodziny [Roos i in., 1998]. Płeć jest jednym z najważniejszych czynników charakteryzujących konsumenta [Makała, 2014]. Wiele badań udowodniło, że chłopcy i mężczyźni spożywają mniej owoców oraz warzyw, wybierają produkty z mniejszą zawartością błonnika pokarmowego, jedzą niewielką ilość żywności z obniżoną zawartością tłuszczów i konsumują więcej gazowanych napojów niż kobiety [Wardle i in., 2004]. Generalnie płeć żeńska częściej stawia sobie za cel racjonalne, zdrowe odżywianie oraz kieruje się aktualną modą, dlatego nabywa żywność o mniejszej wartości energetycznej, spożywa mniejsze ilości mięsa, zastępując je owocami i warzywami [Niewczas, 2013]. Wyniki badań wykazały, że kobiety częściej przestrzegają ogólnych zaleceń żywieniowych niż mężczyźni, co jest związane z większą dbałością o wygląd oraz wagę [Wardle i in., 2004]. Dodatkowo warto zaznaczyć, że w niektórych krajach, np. w Finlandii, kobiety otrzymują od opieki zdrowotnej specjalne zalecenia żywieniowe przeznaczone dla kobiet w ciąży oraz posiadających małe dzieci. Dlatego można stwierdzić, że ogólne zalecenia żywieniowe są bardziej dostosowane do potrzeb kobiet niż mężczyzn [Roos i in., 1998].

Wiek konsumentów ma istotny wpływ na zapotrzebowanie na określone składniki odżywcze. Badania wykazały, że osoby starsze chętniej sięgają po zdrową żywność niż młodzi [Cheah, Moy i Loh, 2015]. Młodzi ludzie, dążąc do pożądanego statusu społecznego, z reguły nie przywiązują wagi do racjonalnego zaspokajania potrzeb żywieniowych. Modyfikacje w zachowaniach żywieniowych nadchodzą wraz z pojawieniem się dziecka w rodzinie, kiedy rodzice świadomie selekcionują nabywane produkty pod względem wieku dziecka oraz wpływu na jego prawidłowy rozwój [Makała, 2014]. Rodzicielstwo jest czynnikiem mającym wpływ na żywienie kobiet, bardzo rzadko jednak wywierającym wpływ na żywienie mężczyzn [Makała, 2014]. Z kolei małżeństwo ma silniejszy wpływ na zachowania żywieniowe płci męskiej. E. Roos i in. [1998] zwrócili uwagę, że żonaci mężczyźni odżywiają się zdrowiej, co może wynikać z tego, że to kobiety, częściej przestrzegające zasad prawidłowego żywienia, dbają o zdrowie

wszystkich członków rodziny. Dlatego rozwód lub śmierć partnera częściej ma wpływ na zmiany w zachowaniach żywieniowych mężczyzn niż kobiet [Roos i in., 1998].

I. Kostakis [2014] zwraca uwagę, że wielkość gospodarstwa domowego również ma istotny wpływ na wielkość wydatków żywieniowych w rodzinie. Można zaobserwować zależność, że wraz ze wzrostem ilości członków rodziny wzrastają wydatki na żywność.

Należy zaznaczyć, że istnieje jeszcze wiele innych czynników demograficznych, mających istotny wpływ na zachowania żywieniowe konsumentów, takie jak przyrost naturalny czy liczba ludności, jednakże wybrane i omówione powyżej są najczęściej wymieniane jako najważniejsze w literaturze przedmiotu.

### 3. Czynniki społeczno-kulturowe

Kultura pełni kluczową rolę w kształtowaniu żywienia i zachowań żywieniowych. E. Taylor w 1871 r., w jednej z najwcześniejszych definicji, określił ją jako kompleks obejmujący wiedzę, wierzenia, sztukę, prawo, zwyczaje i wiele innych zwyczajów nabytych przez człowieka jako członka społeczności [Duziak, 2010, s. 126]. J. Sobal [1998] podkreśla, że istnieje tylko kilka wrodzonych preferencji żywieniowych, gdyż większość z nich jest rozwijana i kształtowana przez środowisko oraz specyficzne zwyczaje kulinarne, w otoczeniu których dorasta człowiek. Wybieranie produktów, sposób jedzenia, przygotowywanie, ilość i godziny posiłków czy rozmiar porcji są zgodne ze wzorem kulturalnym, w którym konsument egzystuje [Fieldhouse, 1995, s. 1]. E. Babicz-Zielińska i M. Jeżewska-Zychowicz [2015] zaznaczają, że każdy kraj ma swoje specyficzne preferencje i zwyczaje dotyczące spożycia określonej żywności lub jej obróbki, a prawidłowa dieta może mieć różne rozumienie w poszczególnych kulturach. Jednakże w dobie globalizacji i łatwej mobilności społeczeństw zwyczaje te mogą ulegać zmianie, mieszać się lub ujednociać. Należy zaznaczyć, że wpływ tych kultur ma szczególne znaczenie dla ludzi młodych i wykształconych, poszukujących nowości czy reprezentujących wyższy poziom zamożności. Wśród czynników kulturowych ważne znaczenie ma także religia. Największy jej wpływ na dietę wyznawców jest widoczny w judaizmie i islamie.

H. Makała [2014] podkreśla, że czynniki społeczne decydują o wpływie różnych grup społecznych, naśladownictwie, a także podporządkowywaniu się w celu osiągnięcia szacunku i uznania przez jednostkę lub grupę w otoczeniu środowiska. Każdy człowiek należy do grupy społecznej, takiej jak: grupa

szkolna, zawodowa, a także rodzina. Środowisko jednostki w literaturze przedmiotu jest ujmowane jako wiele zależnych od siebie i umiejscowionych jeden w drugim systemów (takich jak mikrosystem, mezosystem, egzosystem, makrosystem), w obrębie których człowiek wchodzi w różnorodne relacje. Systemy te bardzo często stanowią ramę dającą dobre usystematyzowanie wiedzy dotyczącej wpływu otoczenia społecznego na zmiany w zachowaniach jednostek. Warto zaznaczyć, że środowisko (mikrosystem) jest obszarem, w którym dominują bliskie, bezpośrednie relacje, dlatego jego obiektywne właściwości mają wpływ na jednostkę przez pryzmat jej indywidualnych ocen, doświadczeń i wrażeń. Omawiając czynniki społeczne, należy zwrócić uwagę na procesy międzyosobnicze, które istotnie wpływają na wybór żywności oraz zachowania żywieniowe poprzez takie mechanizmy jak modelowanie, wzmacnianie oraz przestrzeganie norm. Przykładem jest wpływ liczby osób uczestniczących w posiłku na ilość spożytego pokarmu, gdyż wraz z jej wzrostem zwiększa się ilość spożytej żywności. Ważne znaczenie mają także czynniki związane z makrosystemem, takie jak środki masowej komunikacji, normy społeczne dotyczące spożywania żywności oraz reklama, które są wykorzystywane do wyjaśniania istniejących zachowań, jak również eliminowania zachowań zagrażających prawidłowemu rozwojowi jednostki [Makała, 2014]. Należy zaznaczyć, że reklama żywności przyczynia się do wzrostu liczby niezdrowych przekąsek spożywanych przez dzieci w wieku 5-11 lat [Babicz-Zielińska i Jeżewska-Zychowicz, 2015], co jest uważane za niezdrowy nawyk żywieniowy przez dietetyków.

Wśród czynników społecznych istotną rolę w kształtowaniu się zachowań żywieniowych odgrywa także wykształcenie, wykonywany zawód oraz status socjoekonomiczny. Badania wykazują istotne różnice żywieniowe w odniesieniu do wykształcenia konsumentów. Biorąc pod uwagę jedynie spożywaną żywność, nie można stwierdzić, że osoby z wyższym wykształceniem cechują się stosowaniem zdrowszej diety [Roos i in., 1998], czytaniem etykiet na produktach spożywczych oraz szerszą wiedzą z zakresu zdrowego żywienia [Cheah, Moy i Loh, 2015]. Badania przeprowadzone przez J. Pollard i in. [2001] wykazały, że w porównaniu do kobiet z niskim wykształceniem, kobiety z wyższym poziomem edukacji spożywają więcej owoców i warzyw.

Naukowcy podkreślają, że w szczególności osoby bezrobotne nie przestrzegają zaleceń żywieniowych. Może to wynikać z tego, że nie mają one odpowiedniej ilości środków na żywność, a niskie dochody są w szczególności barierą do konsumpcji warzyw i owoców [Roos i in., 1998]. A. Drenowski i N. Darmon [2005] zaznaczają, że narastający problem otyłości nie jest tak bardzo związany z czynnikami biologicznymi, jak z ekonomicznymi. Zauważono bowiem, że

występowanie otyłości jest dużo częstsze wśród grup z niską edukacją i dochodem. Jak wykazują badania, osoby zatrudnione cechują się większą świadomością żywieniową [Cheah, Moy i Loh, 2015], częściej sięgają po nowoczesną zdrową żywność, taką jak owoce i warzywa, jednak jedzą mniej tradycyjnej zdrowej żywności, którą są ziemniaki czy chleb [Roos i in., 1998]. A. Grzybowski i in. [2007] podkreślają jednak, że intensywna praca zawodowa, związana m.in. z dłuższym bądź zmiennym czasem pracy, wpływa niekorzystnie na tryb żywienia, a w szczególności na jego regularność oraz przyczynia się do coraz późniejszych godzin posiłków.

E. Gabrowska i M. Spodaryk [2006] oraz A. Grzybowski i in. [2007] szczególne znaczenie przypisują warunkom socjoekonomicznym, które mogą wymuszać nieprawidłowy model odżywiania, będący wynikiem ograniczeń finansowych lub braku pełnej sprawności fizycznej uniemożliwiającej samodzielne przygotowywanie posiłków. W tych sytuacjach bardzo często dieta zależy jedynie od dostępności i ceny produktów w najbliższym sklepie oraz od tego, co przygotowują czy przyniosą opiekunowie. Na istotność czynników socjoekonomicznych wskazują także A. Dzielska, H. Kołoto i J. Mazur [2008]. Z przeprowadzonych w latach 2002-2006 badań wynika, że zamożność rodziny jest czynnikiem kształtującym zachowania żywieniowe młodzieży. Zaobserwowano tendencję do pomijania śniadania i ograniczania zdrowych produktów w codziennej diecie przez osoby pochodzące z biedniejszych rodzin.

Żywnienie nie jest często poruszonym tematem wśród socjologów, wyjątek stanowi problem niedoboru żywności i głodu. Nie ma jednak wątpliwości, że otoczenie społeczne oraz kulturowe w istotny sposób wpływają na kształtowanie zachowań konsumentów, także żywieniowych [Gedrich, 2003].

## **Podsumowanie**

W artykule zostały omówione wybrane czynniki ekonomiczne, demograficzne oraz społeczno-kulturowe, a także wyniki badań oceniających ich wpływ na żywieniowe zachowania konsumentów. Wśród czynników ekonomicznych zwrócono uwagę na podaż towaru, dochód konsumenta oraz ceny żywności. Badania wykazały, że cena ma najistotniejsze znaczenie dla ludzi młodych i jest główną barierą ograniczającą dostęp do zdrowej żywności wśród konsumentów o niskich dochodach. Zauważono także związek między niskim dochodem gospodarstw domowych a konsumpcją wysoko przetworzonej żywności. Zaznaczono, że wysoki średni krajowy dochód, biorąc pod uwagę liczne przykłady,

nie powinien zostać przyjęty za miernik zdrowego żywienia. Czynniki demograficzne, takie jak płeć, wiek i model rodziny także w dużej mierze oddziałują na żywieniowe zachowania konsumentów. Kobiety, częściej dbające o wygląd i wagę, a w szczególności matki, generalnie odżywiają się bardziej racjonalnie, wywierając istotny wpływ na współmałżonka i potomstwo. Wykazano także, że osoby starsze chętniej sięgają po zdrową żywność niż młodzi. Wśród czynników społeczno-kulturowych najważniejsze znaczenie mają specyficzne preferencje i zwyczaje w poszczególnych kulturach, wyznawana religia, grupy społeczne, ogólnie obowiązujące normy, a także wykształcenie, wykonywany zawód oraz status socjoekonomiczny. Osoby z wyższym wykształceniem i dobrze płatną pracą charakteryzują się większym racjonalizmem żywieniowym, natomiast gospodarstwa domowe o niskim statusie socjoekonomicznym cechują się nieprawidłowym modelem odżywiania.

Znajomość czynników wywierających wpływ na żywieniowe zachowania konsumentów umożliwia producentom żywności opracowanie odpowiedniej strategii marketingowej, która ma istotny wpływ na zwiększenie sprzedaży i zysków firm z branży żywieniowej oraz gastronomicznej. Dodatkowo w dobie narastającego problemu otyłości, a także podkreślania przez naukowców związku między dietą a stanem zdrowia, znajomość tych czynników może być kluczowa w podejmowaniu konkretnych kroków w obszarze kształtowania prawidłowych nawyków żywieniowych konsumentów, na co zwrócono uwagę także podczas obchodzenia Światowego Dnia Konsumenta w 2015 r. pod hasłem „Zdrowa dieta”.

## Literatura

- Babicz-Zielińska E., Jeżewska-Zychowicz M. (2015), *Wpływ czynników środowiskowych na wybór i spożycie żywności*, „Handel Wewnętrzny”, nr 2(355), s. 5-18.
- Cheah Y.K., Moy F.M., Loh D.A. (2015), *Socio-demographic and Lifestyle Factors Associated with Nutrition Label Use Among Malaysian Adults*, „British Food Journal”, Vol. 117, Iss. 11, s. 2777-2787.
- Cichocka I., Grabinski T. (2009), *Psychograficzno-motywacyjna charakterystyka polskiego konsumenta żywności ekologicznej*, „Żywność Nauka Technologia Jakość”, nr 16(5), s. 107-118.
- Drewnowski A., Darmon N. (2005), *Food Choices and Diet Costs: An Economic Analysis*, „Journal of Nutrition”, Vol. 135, No. 4, s. 900-904.
- Dudziak A. (2010), *Kultura narodowa w dobie globalizacji*, „Przegląd Politologiczny”, nr 1, r. XV, s. 125-139.



- Dzielska A., Kołoto H., Mazur J. (2008), *Zachowania zdrowotne młodzieży związane z odżywianiem w kontekście czynników społeczno-ekonomicznych – kierunek zmian w latach 2002-2006*, „Problemy Higieny i Epidemiologii”, nr 89(2), s. 222-229.
- Fieldhouse P. (1995), *Food and Nutrition, Customs and Culture*, Springer-Science+business Media, Derby.
- Gabrowska E., Spodaryk M. (2006), *Zasady żywienia osób w starszym wieku*, „Gerontologia Polska”, t. 14, nr 2, s. 57-62.
- Gedrich K. (2003), *Determinants of Nutritional Behaviour: A Multitude of Levers for Successful Intervention?* “Appetite”, No. 41, s. 231-238.
- Grzybowski A., Grzybowski P., Mrzygłód S., Trafalska E. (2007), *Żywnościowe uwarunkowania stanu zdrowia ludzi w wieku produkcyjnym w świetle norm i zwyczajów żywieniowych*, „Problemy Higieny i Epidemiologii”, nr 88(1), s. 1-6.
- GUS (2015), *Sytuacja gospodarstw domowych w 2014 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, Warszawa.
- Inglis V., Ball K., Crawford D. (2009), *Does Modifying the Household Food Budget Predict Changes in the Healthfulness of Purchasing Choices Among Low- and High-Income Women?* “Appetite”, No. 52(2), s. 273-279.
- Kostakis, I. (2014), *The Determinants of Households' Food Consumption in Greece*, “International Journal of Food and Agricultural Economics”, No. 2(2), s. 17-28.
- Lawrence W., Barker M. (2009), *A Review of Factors Affecting the Food Choices of Disadvantaged Women Proceedings of the Nutrition Society*, “Proceedings of the Nutrition Society”, Vol. 68, No. 2, s. 189-194.
- Makała H. (2014), *Kultura żywieniowa a turystyka – obszary wspólnych zainteresowań*, „Zeszyty Naukowe. Turystyka i Rekreacja”, nr 1(13), s. 133-145.
- Niewczas M. (2013), *Kryteria wyboru żywności*, „Żywność. Nauka. Technologia. Jakość”, nr 6(91), s. 204-219.
- Pollard J., Greenwood D., Kirk S., Cade J. (2001), *Lifestyle Factors Affecting Fruit and Vegetable Consumption in the UK Women's Cohort Study*, “Appetite”, No. 37, s. 71-79.
- Roos E., Lohelma E., Virtanen M., Prattala R., Pietinen P. (1998), *Gender, Socioeconomic Status and Family Status as Determinants of Food Behaviour*, “Social Science and Medicine”, Vol. 46, No. 12, s. 1519-1529.
- Ruggeri A., Arvola A., Samoggia A., Hendrixson V. (2015), *Food Behaviours of Italian Consumers at Risk of Poverty*, “British Food Journal”, Vol. 117, Iss. 11, s. 2831-2848.
- Rybowska A. (2014), *Mity i stereotypy żywieniowe*, „Zeszyty Naukowe Akademii Morskiej w Gdyni”, nr 86, s. 9-15.
- Sobal J. (1998), *Cultural Comparison Research Designs in Food, Eating, and Nutrition*, “Food Quality and Preference”, Vol. 9, s. 385-392.

---

Wardle J., Haase A.M., Steptoe A., Nillapun M., Jonwutiwes K., Bellisle F. (2004), *Gender Differences in Food Choice: The Contribution of Health Beliefs and Dieting*, "Ann Behav Med.", No. 27(2), s. 107-116.

#### **THE INFLUENCE OF SOME ECONOMIC, DEMOGRAPHIC AND SOCIO-CULTURAL DETERMINANTS ON NUTRITIONAL CONSUMER BEHAVIOUR – LITERATURE REVIEW**

**Summary:** The researches on the preferences and consumers behaviour are one of the most important trends in the social sciences, especially economics, psychology and sociology. The aim of this paper is to identify the economic, demographic and socio-cultural determinants and their impact on the nutritional consumers behaviour based on secondary sources published between 1995-2015. Across the studies covered by this paper, it has been found that the most important among the identified factors are income, the price of food, sex, age, family model, traditions and preferences in different cultures, religion, social groups, generally applicable standards, as well as education, occupation and socioeconomic status.

**Keywords:** consumer behaviour, determinants of consumer behaviour, consumer nutrition.